

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

Filozofická fakulta

Katedra anglistiky a amerikanistiky

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov: HĽADANIE ZMYSLU RECEPCIE LITERÁRNEHO DIELA

Autorka habilitačnej práce: PhDr. Mária Kiššová, PhD.

Oponent: prof. PhDr. Anton Pokrivčák, PhD.

Habilitačná práca PhDr. M. Kiššovej, PhD. bola predložená v študijnom odbore 2.1.23 teória literatúry a dejiny konkrétnych národných literatúr. Ako vyplýva z jej názvu, hlavným predmetom je analýza zmyslu recepcie literárneho diela.

Tento názov je na jednej strane veľmi jasný, odkazujúci na to, čo recipient, čitateľ hľadá v literárnom diele, na druhej strane aj zmätočný, nabádajúci nás k uvažovaniu o zmysle recepcie ako určitého literárnovedného pojmu. Má recepcia vôbec nejaký zmysel? Až pri podrobnejšom čítaní zistíme, že autorke v podstate ide o analýzu podstaty literárnovedných súdov a ich premietnutí do recepčnej situácie čitateľa. Inými slovami (a zjednodušene) - má byť literárna veda vedou? Teda disciplínou založenou na objektivite a univerzálnosti svojich zistení a výskumných metód alebo „disciplínou“ vychádzajúcou a smerujúcou k jednotlivcovi, k jeho, „eliotovsky povedané“ súkromným plačkám alebo presvedčeniam. Je to večná téma literárnej vedy, a takou (nevyriešenou) zrejme aj zostane. Na Slovensku to však má oveľa väčšiu urgenciu, než inde, pretože už použitie výrazu veda v pomenovaní „literárne veda“ napovedá o určitom smerovaní k odosobneniu a spomínanej univerzálnosti súdov využívajúcich konceptuálny jazyk na úkor expresívnych výrazových prostriedkov. V angličtine sa napr. namiesto termínu literárna veda používa skôr výraz „literary studies“, prípadne „literary theory“, teda určite nie „literary science“. Wellek uvažuje, že ešte by snáď bolo možné použiť výraz „literary scholarship“, čo je približne analogické s nemeckým výrazom „Literaturwissenschaft“.

Prečo to spomínam? Pretože v slovenčine názov „literárna veda“ zaraďuje odborníkov píšucich o literatúre akosi podvedome k „tvrdým vedcom“, čo je v podstate nezmysel, pretože „literárna veda“ funguje na inom princípe ako „prírodné vedy“. Práve takéto snahy potom vyvolávajú prirodzené „disidentské“ reakcie, ku ktorým možno zaradiť Mikove a Plesníkové

konceptie, a v konečnom dôsledku aj túto habilitačnú prácu, ktorá z nich vychádza. Je ale paradoxné, že argumentovanie v prospech poľudštenia literárnej vedy, či jej „prilnutia k živému svetu“, sa v prípade Mika a Plesníka deje tiež len pomocou konceptuálneho jazyka. Existuje však aj veľa prípadov, kde je to naopak – literárne dielo je analyzované pomocou esejistického, expresívneho štýlu, čo je zas možno považovať za určitú kontamináciu tradične chápaného vedeckého jazyka nevedeckými prostriedkami. Možno teda povedať, že predložená habilitačná sa zaoberá výsostne aktuálnou a veľmi problematickou témou. Autorka sa s ňou však vysporiadala so ct'ou - napriek tomu, že nedospela k žiadnemu finálnemu riešeniu. V podstate sa to ani nedá.

Aj keď je práca rozdelená do 7 kapitol, nachádzame v nej len 2 väčšie celky – „literárnovednú“ (teoretickú) snahu o odôvodnenie potreby „prilnutia slovesného diela k životnému svetu“ na jednej strane a interpretácie pokúšajúce sa ilustrovať toto prilnutie na viacerých dielach svetovej literatúry na strane druhej.

Pokiaľ ide o prvú časť, nie je jasne rozlíšené, či sa jedná o prilnutie primárneho literárneho diela k životnému svetu (čo by nemal byť problém, pretože každé literárne dielo by v prvom rade malo oslovovať človeka, subjekt, nie nadosobné abstraktné celky) alebo o prilnutie sekundárneho teoretického diskurzu k životnému svetu – čo už je problém, pretože tu by sa literárna veda mohla dostať na nevedecké teritórium, ako to bolo naznačené v úvode. Ak je to ten druhý prípad, autorka by mohla počas obhajoby vysvetliť, ako si tento humánný vedecký diskurz predstavuje. Tak ako ho demonštrovala v druhej časti svojej práce? Teda dojmovou, zážitkovou reflexiou o jednotlivých dielach, bez pokusu o systematizáciu alebo abstrakciu? Nebola by to potom dehonestácia literárnej vedy, jej posun do oblastí iných diskurzov – spirituálnych, filozofických, alebo aj postmoderne relativistických, či dekonštruktivistických? (Mimochodom, nesúhlasím s názorom Mika, ktorý autorka prezentovala, že dekonštruktivizmus je deštrukcia západnej kultúry.) Ako vidí autorka vzťah medzi literárnou vedou a inými disciplínami (o ktorom už písal Wellek a ktorý je nejasný aj v súčasnosti)?

Druhú časť habilitačnej práce, teda jednotlivé interpretácie, nebudem hodnotiť podrobne, pretože vychádzajú z proklamovaných zásad individuálneho zážitku a individuálneho „zakúšania“ textu, ktoré vo svojej podstate nemôžu byť objektivizované. Obmedzím sa len na opätovné konštatovanie pochybnosti, či toto je cesta, ktorou by sa mala literárna veda uberať do budúcnosti. Okrem toho, táto časť je dosť heterogénna. Autorka sa pohybuje vo viacerých žánroch a na viacerých úrovniach. Chápem, že všade je inherentne prítomná dimenzia „prilnutia k životnému svetu“, ale aj tak to vyvoláva dojem roztrieštenosti. Menej

a podrobnejšie by bolo určite viac. Taktiež niektoré interpretácie sú až príliš povrchné, ako keby si autorka len vybrala časti, ktoré dokumentujú jej interpretačný zámer.

Z formálneho hľadiska by si práca vyžadovala viac precíznosti (grafické oddelenie niektorých dlhších citátov, básní, ponechanie hyperlinkov v texte, etc.). Sú to však len technické otázky nemajúce podstatný vplyv na kvalitu práce. Trochu rušivo však na mňa pôsobilo používanie niektorých termínov – napr. kruciálny (veľakrát), uzuálny (chvalabohu len raz), atď. Je to príklad, keď sa snažíme za každú cenu použiť cudzí výraz namiesto domáceho. Problematickým je aj používanie 1. os. singuláru. Slovenský akademický štýl v tomto prípade preferuje tzv. plurál skromnosti, avšak vo svetle autorkinho „boja“ za subjektívnosť a proti univerzalizmu to snád' môžeme prijať. Problematickejšim je však autorkino rozhodnutie neprekladať citácie. Pokiaľ by sa jednalo len o 1 – 2 prípady, bolo by to prijateľné. Avšak v texte sú rozsiahle pasáže v angličtine (dokonca ukážky v „staroangličtine“), v niektorých prípadoch veta začína po slovensky a končí anglickou citáciou. Myslím si, že vzhľadom na analýzu veľkého množstva cudzojazyčného materiálu by bolo vhodnejšie, ak by práca bola v anglickom jazyku.

Ak som bol v predchádzajúcich častiach kritický, neznamená to, že práca nie je dobrá. Je to veľmi hodnotný pokus o vyriešenie snád' najkomplexnejšieho a „najkruciálnejšieho“ problému literárnej vedy. Obdivujem autorkin rozhľad v primárnej aj sekundárnej literatúre, jej zaniehanie a snahu nejst' ľahšou cestou. Taktiež sa mi páči jej snaha o oživenie literárnovedného (nie literárno-vedného, ako to používa – alebo to bol zámer?) jazyka a obsahu. Som presvedčený, že po určitých úpravách by prácu bolo možné aj publikovať. Predstavovala by dôležitý príspevok do diskusie o podstate literárnovedného bádania, ktoré, ako sa pri jednej príležitosti vyjadril Stanislav Rakús, sa líši od bádania v oblasti prírodných aj technických vied práve dôležitosťou recepčného aspektu.

Na záver konštatujem, že habilitačná práca PhDr. M. Kišovej, PhD. v predloženej podobe spĺňa všetky kritériá stanovené pre kvalifikačné práce na príslušnej úrovni a preto odporúčam, aby po úspešnej obhajobe bol jej autorke udelený titul docent v uvedenom študijnom odbore.

Trnava 26. 8. 2016

prof. PhDr. Anton Pokrivčák, PhD.

KAA UCM v Trnave